

Lovbruddene i Oslo kommune

Ny søppelskandale i Oslo: Over 500 brudd på arbeidsmiljøloven

I flere år har ansatte på søppelanleggene jobbet ulovlig mye. Nå gransker hele Energigjenvinningsetaten for overtidsbruk, brudd på innkjøpsreguleringer og påstander om ulovlige ansettelser.

SØPPELSORTERING: Haraldrud-anlegget på Alnabu tar imot søppel fra Oslos husholdninger. Dette anlegg som drives av Energigjenvinningsetaten.

Oslo-skandalen vokser: Over 250.000 brudd på arbeidsmiljøloven

Oslo kommune har brutt loven mer enn dobbelt så mange ganger som hva som har vært kjent tidligere.

Øyvind Gustavsen Journalist
Kaja Staude Mikalsen Journalist
Anette Holth Hansen Journalist
Vegard Venli Journalist

Tar selvkritikk etter knusende rapport: – Det har vært en ukultur

Granskingen bekrefter brudd på anskaffelsesregelverket og arbeidsmiljøloven i Energigjenvinningsetaten. Rapporten viser også at kun

Kaja Staude Mikalsen Journalist
Vegard Venli Journalist
Øyvind Gustavsen Journalist
Tjermund Erikstein-Midtbo Journalist

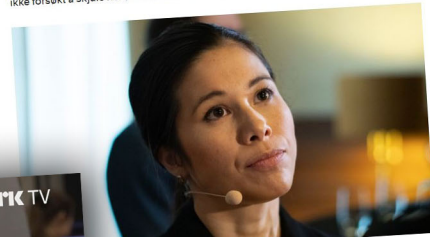
Publisert 25. okt. 2019 kl. 12:51
Oppdatert 18. des. 2019 kl. 09:34

Slik ble loven brutt i flere år

Her kan du selv se hva Oslo kommune har visst om lovbruddene i Energigjenvinningsetaten og når bystyret ble informert.

Reagerer på Bergs hemmelighold: – Har villedet den offentlige debatten

Lan Marie Berg holdt informasjon om kommunale lovbrudd skjult. – Byrådet har bevisst forsøkt å lure journalistene, sier Kjersti Løken Stavrum. – Vi har ikke forsøkt å skjule noe, svarer Oslo kommune.

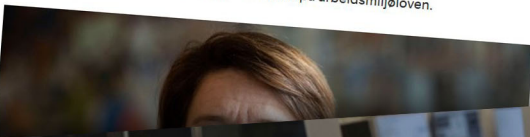

Vegard Venli Journalist
Øyvind Gustavsen Journalist

Publisert 18. des. 2019 kl. 08:58
Oppdatert 18. des. 2019 kl. 16:09

Nok en byråd skal granskes etter brudd på arbeidsmiljøloven

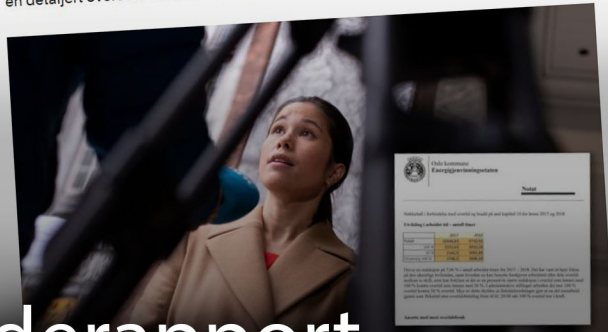
Kontrollutvalget har bestemt at både helsebyråden og miljøbyrådens etater skal granskes etter NRKs avsløringer om brudd på arbeidsmiljøloven.

Kaja Staude Mikalsen Journalist
Øyvind Gustavsen Journalist

Berg ble varslet om 730 lovbrudd – hevdet likevel hun ikke hadde oversikt

Byråd Lan Marie Berg (MDG) ga Arbeidstilsynet beskjed om at hun manglede tilfredsstillende oversikt over lovbrudd i egen etat. Men hun hadde sittet på en detaljert oversikt i over et halvt år.

Øyvind Gustavsen Journalist

Vegard Venli Journalist

Publisert 17. des. 2019 kl. 07:02
Oppdatert 17. des. 2019 kl. 12:42

100.000 lovbrudd i Oslo kommune

Samme dag som byrådsrklæringen er klar

NRK TILSIKTER: Oslo kommune under ledelse av Arbeiderpartiets Raymond Johansen får det glatte lag av maskinistene på kommunens avfallsmottak, Haraldrud gjenbruksstasjon.

FOTO: NRK

Rundt 30 søppelarbeiderne ved Haraldrudanlegget har i en årrekke gått glipp av ulempeillegg.

– Jeg er sint. Jeg er så sint at jeg skjelver. Og jeg har inntrykk av at det er gjengs oppfatning, sier Reidar Johansen, tillitsvalgt i Maskinistforbundet.

Metoderapport SKUP 2020

NRK

Metoderapport om bruk av skjulte kameraer i NRKs miljøbyråd Lan Marie Berg (MDG) hadde detaljert kunnskap om 730 brudd på arbeidsmiljøbestemmelsene i Energigjenvinningsetaten.

– Dette fremstår som et ledd i byrådens side for å unngå en stor skandale, sier Høyres gruppeleder Øystein Sundelin.

Metoderapporten avdekket over en kvart million brudd på arbeidsmiljøbestemmelsene i Oslo kommune. De første artiklene handlet om brudd i Energigjenvinningsetaten (EGE), som sorterer

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	2
2. METODER	3
2.1 Vurdering av tips	3
2.2 Fant dokument om gransking i postlisten	4
2.3 Åpen innsynsbegjæring identifiserte lovbrudd	5
2.4 Sammenligne nye og gamle uttalelser	5
2.5 Fanget opp brev før det havnet i postlisten	6
2.6 Oversikt over alle ansatte i etaten	6
2.7 Innsyn avdekket flere lovbrudd	8
2.8 Million-garderoben som forsvant	8
2.9 Ansatte fikk fullmakt til å bryte loven	9
2.10 Informerte ikke om ulovlige avtaler	10
2.11 Hemmelig møte for å sikre kildevernet	10
2.12 Alle Bergs etater under lupen	11
2.13 Veien til en kvart million brudd	12
2.14 Vi kontrollerer kontrollørene	13
2.15 Vi faktasjekker byrådslederens uttalelser	14
2.16 Vi avslører skjulte tall	16
3. KONSEKVENSER	18
4. PUBLISERTE SAKER	20

Innsendere:

Øyvind Gustavsen, oyvind.gustavsen@nrk.no – 93 88 67 88

Vegard Venli, vegard.venli@nrk.no – 470 69 391

Kaja Staude Mikalsen, kaja.staude.mikalsen@nrk.no – 47 16 20 56

Prosjektet og rapporten er et samarbeid mellom NRK Østlandssendingen og NRK Innenriks.

Rapporten er ferdigstilt i Oslo 13. januar 2020.

1. INNLEDNING

- Jeg blir fly forbanna når jeg hører at et selskap bryter arbeidsmiljøloven gang på gang.

Det sa miljøbyråd Lan Marie Berg (MDG) til NRK utenfor rådhuset i Oslo vinteren 2017. Sinnet var rettet mot selskapet Veireno, som hadde brutt arbeidsmiljøloven 2000 ganger, mens de tømte søppel på oppdrag for Oslo kommune. Veireno-sjef Jonny Enger fikk senere norgeshistoriens strengeste dom for brudd på arbeidsmiljøloven. Straffutmålingen skal opp i Høyesterett i slutten av januar i år.

Miljøbyråd Berg sa også dette om Veireno-sjefens lovbrudd: *- Jeg blir bekymret for alle de som har jobbet altfor lange dager og over så lang tid at det er fare for liv og helse. Sånn skal det ikke være å jobbe for Oslo kommune.*

I dette prosjektet har NRK avdekket at både før, under og etter Bergs tordentale mot Veireno-sjefen har hennes egne etater brutt arbeidsmiljøloven 15.000 ganger. Totalt har vi avdekket en kvart million brudd på arbeidstidsbestemmelsene i Oslo kommune.

Vi har avdekket at mens Berg og hennes avdeling hardnakkert hevdet at de ikke var kjent med omfanget av brudd på arbeidsmiljøloven i Energigjenvinningsetaten, hadde hun i et halvt år sittet på en detaljert rapport over alle brudd i etaten. På gjentatte og direkte spørsmål fra både Oslo bystyre, Arbeidstilsynet og NRK om hva hun hadde fått rapportert, unnlot hun å fortelle om rapporten.

Arbeidsmiljøloven er til for å sikre trygge, gode arbeidsforhold og verne om arbeidstagere.

Vi har kartlagt brudd på arbeidsmiljøloven i hele Oslo kommune og funnet at de massive bruddene ikke bare har gått ut over kommunens ansatte, men også kommunens brukere.

Vår analyse av Sykehjemsetaten viste at ansatte jobbet opptil 17,5 timer i strekk. Avdelingsledere opplyste at de ikke kan sikre forsvarlig helsehjelp til pasienter uten å bryte loven. Vi har også dokumentert at kommunen har organisert helsetjenesten slik at man måtte bryte loven for å unngå at beboere på kommunale sykehjem døde i ensomhet.

Kommunerevisjonen ettergår både miljøbyråden og eldrebyrådets styring av sine etater. Arbeidstilsynet gransker hele kommunen for bruddene på arbeidsmiljøloven.

Vi har også avdekket at Oslo kommune mangler systemer for å fange opp brudd på arbeidsmiljøloven. Dette til tross for at kommunen i 2012, etter kritikk fra Arbeidstilsynet, garanterte at de hadde løst problemet. Åtte år senere kunne NRK i høst dokumentere at det ikke var sant, og at systemene fortsatt ikke var på plass.

2. METODER

2.1 Vurdering av tips

I juni 2019 tok en person kontakt med NRK. Vi kan av hensyn til kildevernet ikke gi flere detaljer om personen. Vedkommende fortalte om en pågående gransking av Energigjenvinningsetaten (EGE) på bakgrunn av ulike lovbrudd. Det ble også hevdet at dokumenter som omtalte granskingen ikke var oppført i postjournalen. Informasjonen om granskingen gav tipset tyngde, ettersom dette ville være mulig å etterprøve.

Vi visste knapt noe om EGE og begynte derfor å lese oss opp. Mens Renovasjonsetaten samler inn søpla i hovedstaden, har EGE ansvar for å sortere og utvinne energi av den. Med Veireno-saken som bakteppe, ville det være oppsiktsvekkende dersom også den andre etaten som håndterer søppel i Oslo var involvert i lovbrudd, særlig på arbeidsmiljøloven.

Vi avtalte et møte med tipseren, og fikk flere eksempler på en etat med mangelfull kontroll. Blant annet skulle mange skatte-millioner være brukt på et nytt garderobebygg som aldri ble bygget.

Møtet var viktig for å skape tillit. Få dager senere sendte vedkommende oss dokumenter som viste at etatsledelsen over tid hadde vært kjent med både ulovlige innkjøp og ulovlig overtid.

NRK besøkte Romerike biogassanlegg, som eies og drives av etaten, for å lære mer om hvordan de jobber med å utvinne energi av søppelet. En ansatt bekreftet den pågående granskingen, men ga oss lite nytt om de kritikkverdige forholdene. Dermed fortsatte vi jakten på informasjon ved å be om innsyn i dokumenter.

2.2 Fant dokument om gransking i postlisten

Vi reagerte på kildens utsagn om at ingen dokumenter som handlet om granskingen av etaten var journalført. Alle dokumenter skal ligge i postlistene, selv om innholdet kan være unntatt offentligheten. *Hadde etaten noe å skjule?*

For å undersøke dette sjekket vi EGEs postliste på den offentlige postliste-portalen einnsyn.no. Her var det ingen oppføringer siden slutten av januar. Det kunne umulig være slik at etaten ikke hadde sendt eller mottatt et eneste dokument på fire måneder.

Dette ville vi finne ut av og kontaktet etaten. Arkivleder svarte at postlistene fantes, men at de ikke var lagt ut på grunn av sykdom. Da vi ba om postjournalen, fikk vi den på e-post noen dager senere. Allerede på første side fant vi dokumenter med titler som indikerte at ting ikke var på stell: «*Referat fra møte vedrørende kritikkverdige forhold*», «*Varsel om oppsigelse*» og «*Agenda til nettverk for forebygging av korrupsjon*». Vi ba etaten om innsyn i dokumentene.

Vi søkte også i postlistene til Direktoratet for samfunnssikkerhet, Fylkesmannen, byrådsavdelingene, Arbeidstilsynet og Renovasjonsetaten etter informasjon om EGE og en eventuell gransking. Vi brukte søkeord som “avvik”, “ulovlig”, “farlig”, “gransking” og “ansettelser” for å finne tilgjengelige rapporter, brev og annet som kunne være relevant.

Slik fant vi et dokument signert miljøbyråd Lan Marie Berg (MDG) til Samferdsels- og miljøkomiteen i april. Her informerte hun om at kommunen hadde mottatt flere varsler om alvorlige forhold. Revisjonsselskapet PWC skulle granske EGE for fire forhold i perioden 2015 til 15. mars 2019. De skulle se nærmere på ansettelse, anskaffelse, arbeidstid og bruk av eksterne konsulenter.

Dermed hadde vi dokumentet som verifiserte innholdet i tipset.

2.3 Åpen innsynsbegjæring identifiserte lovbrudd

I tillegg til å be om innsyn i postliste-dokumenter har vi sendt det vi kaller åpne innsynsbegjæring. Offentleglova § 28 annet avsnitt slår fast at man *“i rimelig utstrekning”* kan kreve innsyn av en bestemt art. Det vil si at vi ganske enkelt ber om de opplysningene som finnes innen et konkret saksfelt.

30. juli sendte vi følgende henvendelse til miljøbyrådets presseavdeling: *«Jeg lurer på hvor mange rapporterte brudd på arbeidsmiljøloven som byrådsavdelingen har mottatt fra Energigjenvinningsetaten i perioden 2015 til 15. mars 2019.»* De svarte at de vurderte spørsmålet som en innsynsbegjæring og henviste til postmottaket. Vi sendte så en identisk henvendelse dit med ordet *“innsynsbegjæring”* i emnefeltet.

Korrespondansen var nyttig, fordi den gjorde det helt klart at vår henvendelse skulle behandles som en innsynsbegjæring. Da er det offentliglova som gjelder.

I sitt svar opplyste byråd Bergs avdeling å ha mottatt to rapporter i 2018. Til sammen var det rapportert om 557 brudd på arbeidsmiljøloven i etaten.

Dermed hadde vi dokumentasjon på at de som jobbet med å håndtere avfallet i Oslo igjen brøt arbeidsmiljøloven i stort omfang. Berg hadde kritisert Veireno for å bryte loven, mens hennes egen etat hadde flere hundre brudd på samvittigheten.

29. august publiserte vi vår første sak med følgende tittel og ingress: [Ny søppelskandale i Oslo: Over 500 brudd på arbeidsmiljøloven.](#) *I flere år har ansatte på søppelanleggene jobbet ulovlig mye. Nå granskes hele Energigjenvinningsetaten for overtidsbruk, brudd på innkjøpsregler og påstander om ulovlige ansettelse.*

Saken skapte sterke politiske reaksjoner. Opposisjonen reagerte på at byrådet, halvannet år etter Veireno-saken, selv ikke klarte å holde seg innenfor loven: [Rødt truet med å politianmelde kommunen.](#)

Senere oppdaget vi at byrådsavdelingens behandling av vårt innsynskrav i virkeligheten var et hemmelighold vi ikke tidligere hadde sett maken til (se punkt 2.18).

2.4 Sammenligne nye og gamle uttalelser

Etter å ha publisert saken om 557 AML-brudd, sammenlignet vi dette med Bergs flere måneder gamle notat til bystyret om EGE-granskingen. Denne enkle metoden avdekket for første gang Bergs dobbeltkommunikasjon i sakskomplekset.

Vi hadde lagt merke til at notatet ikke opplyste om alle bruddene som var rapportert. I stedet skrev Berg at *“det **kan** ha skjedd brudd på arbeidsmiljølovens bestemmelser»* (vår utheving).

Da vi konfronterte henne med hvorfor hun tok forbehold, når det var på det rene at flere hundre brudd hadde inntruffet, svarte hun at hun hadde informert godt nok.

Vi publiserte saken: [Byråd Berg: Avviser at hun burde fortalt bystyret om 500 brudd på arbeidsmiljøloven](#)

Reaksjonene på Bergs opptreden var sterke. Høyre mente Berg hadde brutt informasjonsplikten: - *Det virker som byråden har forsøkt å skjule problemene, og det er uakseptabelt*, sa bystyrerepresentant Øystein Sundelin. I de to neste bystyremøtene måtte Berg svare på en rekke kritiske spørsmål om “kan”-formuleringen.

- *Synes ikke byråden det er litt defensivt at bystyret ikke blir informert om alvorlighetsgraden, selv om hun blir spurt, men vi må lese dette på nrk.no?* [spurte bystyrerepresentant James Stove Lorentzen \(H\)](#).

2.5 Fanget opp brev før det havnet i postlisten

Etter å ha publisert saken om disse bruddene på arbeidstidsbestemmelsene i EGE, kontaktet vi Arbeidstilsynet, nysgjerrige på deres vurdering. De svarte med å gi innsyn i et brev de nettopp hadde sendt kommunen. Tilsynet ville vite omfang av lovbruddene og hva Berg hadde fått rapportert. Vi noterte oss svarfristen kommunen hadde fått. Da denne var overskredet, ringte vi byrådsavdelingen og spurte om de hadde svart tilsynet. De bekreftet at det var gjort samme dag.

Det kan ta flere dager før dokumenter føres i postlistene. Men siden vi nå visste at brevet var sendt, sendte vi umiddelbart et innsynskrav.

Vi fikk innsyn med kopi av brevet til Arbeidstilsynet på e-post samme kveld. Der stod det:

«Byrådsavdelingen understreker at vi på nåværende tidspunkt ikke har en tilfredsstillende oversikt over innhold og omfang av brudd på arbeidstidsbestemmelsene i Energigjenvinningsetaten».

Vi undret oss over denne formuleringen. Ifølge arbeidsmiljøloven § 10-7 var det kommunens plikt å ha oversikt. Og de hadde jo allerede fortalt NRK om 557 AML-brudd. *Hvorfor opplyste de ikke Arbeidstilsynet om dette?*

Vi viste brevet til bystyremedlemmer fra flere partier og spurte hva de mente om svaret. Gruppelederne i Høyre, Venstre, Frp og KrF fremsatte [krav om gransking av Bergs rolle i styringen av EGE](#).

Da Arbeidstilsynet noen dager senere mottok brevet, fulgte vi opp ved å spørre om de var fornøyd med svaret. Det var de ikke, og vi kunne fortelle at [Arbeidstilsynet åpnet tilsyn med EGE](#).

2.6 Oversikt over alle ansatte i etaten

Byrådsavdelingen hadde altså informert NRK om 557 brudd, men samtidig sagt til Arbeidstilsynet at de ikke hadde en tilfredsstillende oversikt. Kunne det være flere brudd i etaten enn det byrådsavdelingen hadde fått rapporter om?

Det spørsmålet kunne bare besvares med rådata fra Energigjenvinningsetaten (EGE).

Offentleglova § 9 slår fast: «*Alle kan krevje innsyn i ei samanstilling av opplysningar som er elektronisk lagra i databasane til organet dersom samanstillinga kan gjerast med enkle framgangsmåtar.*»

For å holde oss innenfor vilkåret om “*enkle framgangsmåtar*”, vurderte vi hvordan vi skulle formulere innsynskravet presist. Vi endte med å be etaten om:

- Ansattes bruttolønn for 2017 og 2018 med stillingskoder/stillingsbetegnelse
- Timelister til alle ansatte i etaten fra 1. januar 2017 til juli 2019

Disse årene med lønnsutbetalinger ble valgt fordi vi ville sjekke om lønnsnivået indikerte mye overtidsjobbing. Vi ønsket de ansattes timelister fordi det ville gi oss anledning til å gjøre egne undersøkelser av etatens brudd på arbeidstidsbestemmelsene. Slik ville vi selv kunne analysere oss frem til omfanget av AML-brudd i etaten.

Først fikk vi innsyn i de ansattes lønn. Filene ble oversendt i PDF-format. Men ifølge offentliglova § 30 første avsnitt har man rett til innsyn i “*alle eksisterande format*”. Vi aksepterte derfor ikke PDF-innsynet, men sendte en presisering og ba om dataene i Excel-format.

Vi ba også om at andelen overtid av den enkelte ansattes bruttolønn ble presisert i kroner, og fikk dette. I Excel sorterte vi kolonnen “bruttolønn” fra størst til minst, og kunne konstatere at ansatte hadde tjent store summer på overtidsjobbing per år. En ansatt hadde tjent hele 340.000 kroner på overtid.

Vi kontaktet mange av de ansatte, men ingen ville stille til intervju. Heller ikke hovedverneombud eller tillitsvalgte stilte. Men det var ett unntak: Maskinistene [satte ord på sitt millionkrav mot Oslo kommune etter lønnsrot](#).

Vi undret oss over tausheten. Under Veireno-saken hadde en av journalistene laget en sak om at byråd Berg skulle varsles ved hver mediehenvendelse. Hadde EGE innført samme praksis nå?

Vi ba om innsyn i EGEs medierutine og fikk oversendt to versjoner. Det viste seg at rutinen ble endret dagen etter at NRK ba om innsyn. En av de nye reglene slo fast: «*Ved mediehenvendelser direkte til ansatte, skal kommunikasjonssjef informeres før man uttaler seg*».

Dette kunne forklare de ansattes motvilje til å snakke.

Advokat Vidar Strømme mente den nye rutinen brøt med både de ansattes ytringsfrihet og menneskerettigheter. Vi lagde saken: [Byråd Berg skal varsles hvis journalister kontakter ansatte](#).

Fraværet av åpne kilder blant ansatte, gjorde at vi måtte basere mange av sakene våre på innsyn og opplysninger fra personer som ble lovet kildevern. Det var en strek i regningen at

vi fikk nei til åpne intervjuer. Vår systematiske kontakt med ansatte, muliggjort av oversikten vi fikk utarbeidet, bidro likevel til viktig bakgrunnsinformasjon til sakene.

2.7 Innsyn avdekket flere lovbrudd

Når det gjaldt vårt krav om innsyn i de ansattes arbeidsøker, fikk vi først svar etter halvannen måned. Energigjenvinningsetaten avsto innsyn. De mente opplysningene var unntatt offentlighet.

I stedet for å klage avslaget til Fylkesmannen, valgte vi å gå i dialog med etaten og argumenterte for innsyn likevel. Vi henviste til Justisdepartementets [rettleiar til offentleglova](#), [Kommentarutgaven til offentleglova](#), samt [Akademikernes høringsuttalelse](#) i forbindelse med evalueringen av loven. Her går det frem at opplysninger om arbeidssted, arbeidstid, yrke og stilling ikke er taushetsbelagt.

Denne fremgangsmåten virket. Vi fikk oversendt en Excel-fil med over 50.000 rader som viste alle ansattes arbeidsøker gjennom to og et halvt år.

Men å analysere dette skulle vise seg lettere sagt enn gjort. EGE hadde byttet leverandør for timeregistrering i løpet av tidsperioden vi ønsket å sjekke, og dataene var svært dårlig strukturert. Etter et par ukers innsats måtte vi gi opp forsøket. Dataene var rett og slett ikke gode nok.

Men snart løste situasjonen seg likevel. Vi hadde kontaktet etaten for å spørre om de selv registrerte AML-brudd. Det viste seg at de hadde gjort det siden 2017. Vi ba om innsyn i tallene, og fikk til slutt materialet oversendt fra EGE, etter å ha purret enda en gang.

Det vi nå fant var oppsiktsvekkende. EGE hadde registrert 820 brudd, altså langt flere enn de 557 som byrådsavdelingen hadde fortalt oss om. Bruddene var registrert per kvartal. Derfor kunne vi fastslå at EGE hadde brutt loven samtidig som byrådet hadde erklært nulltoleranse for brudd på arbeidsmiljøloven.

Dermed laget vi saken: [Søppelskandalen vokser: Over 250 nye lovbrudd](#)
Nye dokumenter viser at loven ble brutt systematisk i Energigjenvinningsetaten – samtidig som byråd Berg forsikret at Oslo kommune ville følge arbeidsmiljøloven.

Samme kveld [vedtok Kontrollutvalget gransking av byråd Berg](#), etter krav fra gruppelederne i Høyre, Venstre, Frp og KrF.

2.8 Million-garderoben som forsvant

Vi ville undersøke påstandene fra den første tipseren, om at millioner var brukt på et garderobeanlegg som ikke var blitt noe av.

Vi begynte med å spørre etaten og byrådsavdelingen om det var noe hold i opplysningene. Tilbake fikk vi et notat Berg hadde sendt til bystyret. Her kom det frem at etaten hadde fått tildelt penger til en garderobe, men brutt kommunens retningslinjer for investeringer. 17,7 millioner var brukt opp - på utredninger. Nå var prosjektet lagt på is. Flere dokumenter om garderobeprosjektet fant vi ikke i den kommunale postjournalen.

Men bevæpnet med opplysningene vi nå satt på, valgte vi å forsøke med et mer presist søk i einnsyn.no. Dette er den største samlingen av offentlige postjournaler som er gjort søkbare på ett og samme sted. Forsøket ble vellykket. Vi fant Energigjenvinningsetatens egen risikovurdering av garderobesituasjonen.

Den slo fast at dagens garderober brøt med arbeidsmiljøloven. De manglet nemlig et skille mellom ren og uren sone. Uten soneskiller kunne farlige stoffer fra søppelanlegget smitte over på de ansattes private tøy og spres videre ut når de gikk fra jobb.

Vi ble nysgjerrige på hvordan det nye garderobebygget var tenkt, og inviterte oss selv til etatens søppelanlegg på Haraldrud i Oslo. Her fikk vi se stedet hvor garderoben var planlagt bygget, og tok bilder av området.

Med disse opplysningene kunne vi publisere saken: [Sendte regningen til Oslos innbyggere: Brukte 18 millioner på nybygg som aldri ble bygget](#). *Energigjenvinningsetaten i Oslo skulle bygge nye garderober til de ansatte. Tre år senere var alle pengene brukt opp uten at spaden var satt i jorda.*

Dagen etter sendte byrådsavdelingen et brev til Energigjenvinningsetaten. Her ba de “*etaten om å sørge for midlertidige løsninger for å ivareta lovkrav knyttet til garderobefasilitetene på Haraldrud.*” Etaten endret senere rutiner for å unngå spredning av farlige stoffer.

NRKs sak førte også til at Kontrollutvalget vedtok at Bergs styring av garderobe-prosjektet skulle granskes. Kommunerevisjonens rapport om dette er ventet i januar/februar 2020. Kontrollutvalget er bystyrets kontrollorgan, og er Kommunerevisjonens oppdragsgiver.

2.9 Ansatte fikk fullmakt til å bryte loven

Mens vi undersøkte Energigjenvinningsetaten, fikk vi tilgang til en kopi av etatens fullmaktsmatrise for innkjøp. Den hadde oppsiktsvekkende nok en egen kategori for «*ulovlige direkte anskaffelser*». Vi sammenholdt dette med dokumenter vi hadde fått av en kilde, som viste at etatsledelsen var kjent med ulovlige innkjøp. Av hensyn til kildevernet kan vi ikke utdype hvordan vi fikk dokumentene.

Nå ville vi finne ut mer om hva som var varslet internt om ulovlige innkjøp. Vi sendte etaten følgende begjæring om innsyn:

“Jeg ønsker innsyn i alle avvik meldt til etaten i 2017, 2018 og så langt i år. I første omgang ber jeg om innsyn i antall avvik spesifisert på kategori og alvorlighetsgrad.”

Vi fikk oversendt et Excel-ark som inneholdt fem kolonner og 438 rader med data. Hver rad representerte et avvik. Kolonnene spesifiserte dato, tittel, kategori og alvorlighetsgrad. Vi sorterte ut 94 avvik med titler som indikerte innkjøpsrot eller andre alvorlige forhold, og ba om innsyn i det.

Slik fikk vi de komplette avviksmeldingene, inkludert årsak og tiltak.

Det viste seg at ansatte i Energigjenvinningsetaten i flere år hadde sagt fra om et stort antall brudd på lov om offentlige anskaffelser. Ikke bare hadde etaten gjort innkjøp for flere titalls

millioner kroner i strid med reglene om offentlige anskaffelser. Vi kunne også publisere at den tidligere direktøren [hadde gitt seg selv og andre fullmakt til å bryte loven](#).

2.10 Informerte ikke om ulovlige avtaler

Vi hadde allerede dokumentert at Berg ikke hadde fortalt bystyret om de 557 arbeidsmiljølov-bruddene hun hadde fått rapporter om. Hva med de ulovlige anskaffelsene? Hadde Berg visst om og informert bystyret om disse?

Vi hadde tidligere spurt miljøbyrådets avdeling om hvordan etatene rapporterte til dem. Da hørte vi om etatsstyringsmøtene som finner sted to-tre ganger i året. Vi ba om innsyn i samtlige referater fra disse møtene mellom byrådsavdelingen og Energigjenvinningsetaten siden 2015. Vi fikk referater oversendt i PDF-format. Deretter brukte vi Adobe Acrobat Pro, et program for redigering og behandling av PDF-filer, og kjørte en OCR-skanning på alle filene.

OCR står for Optical Character Recognition og konverterer tekst i bildeformat til digital tekst, som er søkbar. Vi samlet alle de scannede filene i én mappe. Så søkte vi på enkeltord som “anskaffelser” og “innkjøp” gjennom søkefunksjonen i Windows utforsker. Vi fikk treff i et møtereferat fra april 2019. Her stod det blant annet: *“EGE har noen avtaler som ikke er i tråd med lov om offentlig anskaffelse og forsyningsforskriften.”*

Dermed visste vi at miljøbyråd Lan Marie Berg i minst seks måneder hadde visst om etatens ulovlige innkjøp.

For å finne svar på om hun hadde fortalt bystyret om dette, leste og hørte vi gjennom Bergs muntlige og skriftlige uttalelser om etaten. Vi gikk gjennom notater til bystyret, tidligere intervjuer med oss og opptak fra politiske møter hvor EGE hadde vært diskutert. Vi fant ingen eksempler på at Berg opplyste om etatens ulovlige anskaffelser.

Vi kontaktet byråden med spørsmål om dette, men hun ville ikke stille til intervju. Derfor sendte vi spørsmål på e-post. Vi ville vite hvorfor hun ikke hadde opplyst bystyret om de ulovlige innkjøpsavtalene.

Mens vi ventet på svar, sendte byråd Berg et nytt notat til bystyret. Her skrev hun, for første gang, at etaten hadde gjort ulovlige anskaffelser. Men fordi vi kunne dokumentere at hun hadde vært kjent med dette i over et halvt år, laget vi saken: [Berg visste om ulovlige avtaler uten å informere bystyret](#).

Opposisjonen mente dette var nok et eksempel på at Berg hadde brutt informasjonsplikten.

For å belyse påstanden om brudd på informasjonsplikten laget vi en tidslinje. Den inneholdt informasjon om når ulike kategorier lovbrudd ble mottatt av miljøbyrådets avdeling og når det ble viderefremmet til Oslo. Dermed kunne vi følge opp med saken: [Slik ble loven brutt i flere år](#).

2.11 Hemmelig møte for å sikre kildevernet

Vi jobbet aktivt med å identifisere nye kilder som kunne gi oss informasjon om hva som hadde skjedd i EGE. Arbeidet ga frukter. En av kildene vi fant frem til satt på meget viktig

informasjon om forholdene. Vi understreket at vi ønsket å treffe vedkommende, men ble først avvist. Etter noe tid valgte personen likevel å møte oss, men av hensyn til kildevernet måtte dette skje diskret.

Kilden ville ikke bli sett offentlig med noen av journalistene som jobbet med sakene.

Derfor leide vi et anonymt møterom i Oslo. NRK understreket overfor utleier at møterommet måtte være uten innsyn. Vi ankom før kilden for å forsikre oss om at dette var ivaretatt. Vedkommende fikk adressen og nummeret på rommet hvor vi ventet. Under møtet fikk NRK tilgang til en rekke dokumenter. Slik unngikk vi å legge igjen digitale spor via e-post. Kilden forlot stedet før oss, og på denne måten unngikk vi å bli sett sammen offentlig.

Når vi senere i reportergruppa omtalte sensitive kilder, gav vi dem pseudonym, for å minimere sjansen for at kildevernet ble svekket. Av hensyn til kildevernet kan vi ikke gå nærmere inn på hva slags dokumenter NRK mottok, men de ble sentrale for vår videre journalistiske jobbing med prosjektet.

2.12 Alle Bergs etater under lupen

Etter å ha avdekket lovbrudd i EGE og hvordan millioner ble brukt på en garderobe som ikke ble noe av, fikk vi et interessant tips. Vedkommende ba oss sjekke brannvesenet i Oslo, som også lå under miljøbyråden. Nå stilte vi oss spørsmålet: Hvordan står det egentlig til hos de andre etatene Berg har ansvaret for?

I forbindelse med et intervju hos EGE hadde vi hørt at etaten hadde innført et nytt datasystem for registrering av arbeidstid og lønn, kalt GAT. Dette systemet ga etaten mulighet til å registrere samtlige AML-brudd. Vi antok at også andre etater brukte GAT.

Vi sendte denne innsynsbegjæringen til de fem andre etatene underlagt miljøbyråd Lan Marie Berg: *«Vi ber vennligst om at etaten benytter sitt system for lønn- og arbeidstid, til å produsere en oversikt som gir månedlig oversikt over antall brudd på arbeidsmiljøloven, for månedene fra og med januar 2016 til og med september 2019.»*

De fem andre etatene er Brann- og redningsetaten, Vann- og avløpsetaten, Renovasjonsetaten, Bymiljøetaten og Klimaetaten.

Dagens byråd kom til makten i oktober 2015. Vi vurderte det som rimelig at byrådene trengte et par måneder til å sette seg inn i arbeidsoppgavene og bli kjent med sine etater. Vi ba derfor om innsyn først fra januar 2016.

Mens vi ventet på svar, fikk vi brått en henvendelse fra Bergs kommunikasjonsavdeling. NRK hadde på dette tidspunktet nesten daglig bedt om intervju med Berg om EGE. I tre uker hadde hun avslått og svarte kun på enkelte spørsmål via e-post. Nå ville hun stille på en drøy times varsel. Skulle hun omsider svare på våre spørsmål, eller var det noe annet som hastet?

På vei til intervjuet mottok vi vårt første innsynssvar. Det var fra Vann- og avløpsetaten. De hadde brutt arbeidsmiljøloven over 5.000 ganger, bare siden januar 2016. Bruddene var listet opp i tabeller – én for hver måned. Vi publiserte nyhetsmeldingen: [Over 5000 lovbrudd i Oslo kommune](#), mens en tredje reporter intervjuet Berg på rådhuset.

– *Alle mine etater har hatt brudd på arbeidstidsbestemmelsene*, fortalte hun, og utdypet at hun denne uka hadde fått tall over arbeidsmiljø-lovbrudd.

Vi fikk også en kopi av et notat til bystyret og en pressemelding. Her opplyste hun om 2911 brudd i hennes etater.

I timene som fulgte mottok vi svar på vårt innsynskrav fra resten av etatene. Det totale antall brudd var over 15.000. Dette var langt flere enn tallene Berg hadde gått ut med i sin pressemelding.

En finlesing av tallene avdekket at mens NRK hadde bedt om antall brudd fra 2016, hadde Berg kun gitt ut tall for 2019.

Vi meldte nå om [nye lovbrudd i alle etatene til byråd Berg: Over 15.000 lovbrudd](#)

Rask publisering av tallene fra Vann- og avløpsetaten gjorde at ordskiftet denne dagen ble preget av NRKs avsløringer - og ikke av byrådets pressemelding.

Bystyrets kontrollutvalg vedtok kort tid senere å utvide granskingen av Berg [til å gjelde alle hennes etater](#).

2.13 Veien til en kvart million brudd

Spørsmålet vi stilte oss samme kveld var: Når det finnes så mange lovbrudd i Lan Marie Bergs portefølje, hvordan står det egentlig til med de andre etatene i Oslo kommune? Neste morgen sendte vi likelydende innsynsbejæringer til de 17 andre etatene. Det første svaret kom fra Sykehjemsetaten, som er kommunens nest største etat. De rapporterte om hele 65.000 AML-brudd siden 2013.

Vi ringte Sykehjemsetatens byråd, Tone Tellevik Dahl (Ap), for å spørre om hun kjente til omfanget. Det gjorde hun ikke. Slik kunne vi [avdekke at heller ikke denne byråden hadde hatt oversikt](#). Konfrontert med tallene, sa hun nå at hun ville innføre en ny rutine. Brudd på arbeidsmiljøloven skulle bli et fast punkt i etatsstyringsmøtene.

Samme dag kunne NRK melde at [Arbeidstilsynet åpnet sak mot hele Oslo kommune](#). – *Vi åpner tilsyn med både Energigjenvinningsetaten (EGE) og med Oslo kommune som sådan basert på oppslagene om mulige brudd*, uttalte Arbeidstilsynet i saken.

Totalt mottok vi egenrapporter om over 115.000 brudd i kommunens etater. Kontrollutvalget vedtok få dager senere å utvide [granskingen av miljøbyråden til også å gjelde Tellevik Dahls styring av sine etater](#).

Med så mange arbeidsmiljølov-brudd i etatene bestemte vi oss for å sjekke bydelene også. De står for rundt halvparten av kommunens virksomhet. Alle bydelene ga oss innsyn, og rapporterte om over 135.000 brudd under dagens byråd.

I løpet av seks uker hadde NRKs oversikt over erkjente brudd på arbeidsmiljøloven i Oslo kommune vokst fra 557 til en kvart million. Vi publiserte saken: [Oslo-skandalen vokser: Over 250.000 brudd på arbeidsmiljøloven](#).

NRK-sakene førte til en nasjonal debatt om arbeidsmiljøloven. Vi intervjuet [partiene på Stortinget som hadde vidt forskjellige meninger om loven burde endres eller stå urørt.](#)

I kjølvannet av våre saker gikk medier og politikere landet rundt i gang med lignende kartlegginger. I løpet av noen uker ble over 700.000 registrerte arbeidsmiljølov-brudd rullet opp andre steder i landet.

2.14 Vi kontrollerer kontrollørene

Under intervjuer uttalte flere byråder at det var etatsledernes ansvar å unngå brudd på arbeidstidsbestemmelsene. Men byrådene er uansett ansvarlig for sin egen byrådsavdeling. Vi ville undersøke hvordan de forholdt seg til dette ansvaret. Det skulle ta tid.

Vi hadde tidligere også startet en prosess for å titte Arbeidstilsynet i kortene. *Var de virkelig ukjent med de over 250.000 AML-bruddene i Oslo gjennom flere år? Vi ba tilsynet om en oversikt over alle saker som hadde ført til pålegg med kommunen de siste fem årene. Vi fikk en liste på 148 saker.*

Men det var en formulering i et politisk notat fra miljøbyråd Berg som skulle føre oss til svaret på Arbeidstilsynets håndtering av sakene. I notatet stod det: *“Virksomhetene rapporterer årlig på om de har rutiner og internkontroll som sikrer etterlevelse av arbeidsmiljølovens arbeidstidsbestemmelser, og fanger opp og retter eventuelle avvik som fremkommer, jf. Rundskriv 24/2013.”*

Vi ba om innsyn i rundskrivet. Det beskriver hvordan kommunens virksomheter skulle overholde arbeidstidsbestemmelsene. I rundskrivets første setning står det at Arbeidstilsynet i 2011 og 2012 gjennomførte et omfattende tilsyn med Oslo kommune.

Vi ba Arbeidstilsynet om innsyn i pålegget. De avsto først med begrunnelsen: *“Etter søk i våre systemer greier vi ikke å finne et vedtak som samsvarer med dine opplysninger.”*

Vi klaget på avslaget ved å sende dem selve rundskrivet, som inneholdt flere detaljer om tilsynet fra 2011 og 2012. Dette gjorde at Arbeidstilsynet til slutt fant pålegget. Det viste seg at rundskrivets datering av pålegget var feil.

Med misforståelsen oppklart, fikk vi endelig innsyn i pålegget fra oktober 2012. Tilsynet konstaterte grove AML-brudd flere steder i kommunen og fant også at kommunens system for timeregistrering, som het “WinTid” var uegnet til å fange opp brudd. Tilsynet ga følgende pålegg: *“Oslo kommune må innføre et system som sikrer at den enkelte arbeidstaker ikke utfører arbeid som overskrider bestemmelsene i arbeidsmiljøloven.”*

Da vi purret på byrådene for å få innsyn i byrådsavdelingens lovbrudd, unnskyldte de seg med at de bruker datasystemet WinTid, og at det ikke fanger opp brudd.

Nå gikk det et lys opp for oss:

1) Byrådsavdelingene brukte fortsatt WinTid, systemet de hadde blitt pålagt av Arbeidstilsynet å bytte ut i 2012, nettopp fordi det ikke kunne registrere brudd.

2) Dette måtte bety at Arbeidstilsynet hadde sviktet i sin oppfølging av pålegget fra 2012.

Vi kunne nå publisere [saken om at sju år etter pålegget bryter Oslo kommune fortsatt loven](#), og at den fremdeles manglet systemer for å kunne fange opp brudd på arbeidstidsbestemmelsene.

Neste steg ble å besøke Arbeidstilsynet i Oslo. På vårt spørsmål om hva som hadde skjedd med Wintid-pålegget, var svaret at de “forutsatte” at kommunen hadde fulgt opp pålegget. Tilsynet opplyste også at kommunen hadde dokumentert at de hadde lukket pålegget, det vil si rettet opp i de kritikkverdige forholdene.

Arbeidstilsynet måtte erkjenne at de ikke hadde vært kjent med kommunens gjentatte og systematiske lovbrudd i årene etter pålegget. [Lovbruddene hadde gått under radaren, til tross for at Arbeidstilsynet hadde gjennomført nærmere 300 tilsyn med Oslo kommune siden 2012.](#)

I skrivende stund pågår fortsatt Arbeidstilsynets undersøkelser av Oslo kommune.

2.15 Vi faktasjekker byrådslederens uttalelser

I debatten om arbeidsmiljølov-brudd, var en gjentagende påstand fra kommunetopper at loven var utdatert og bruddene uskyldige. Vi ville derfor undersøke bruddene detaljert, for å få en så opplyst debatt som mulig.

22. oktober ble byrådsleder Raymond Johansen [intervjuet i Dagsrevyen](#) hvor han understreket skillet mellom det han refererte til som “epler og pærer” - alvorlige og mindre alvorlige brudd. “Noen kan for eksempel være at én som jobber natt på et sykehjem opplever at det er to som er syke, og jobber litt ekstra for at de eldre skal få stå opp den morgenen”, sa han.

Skyldtes virkelig de over 65.000 arbeidsmiljølov-bruddene i Sykehjemsetaten (SYE) at ansatte jobbet “litt ekstra”?

Vi ba etaten om detaljert innsyn i alle registrerte brudd siden 2016.

Sykehjemsetaten svarte ved å invitere oss til et møte med ledelsen, hovedtillitsvalgte og etatens GAT-eksperter. Vi fikk se hvordan brudd på arbeidsmiljøloven registreres, og hvordan avdelingslederne må godkjenne brudd ved å legge inn en begrunnelse.

Etaten viste oss også skjermbilder av turnuslister og hvordan endringer av vakter registreres. Vi spurte hvilke detaljer GAT kan hente ut om bruddene. Da lærte vi om systemets “Rapport 7”. Her ble hvert brudd presisert med dato, sted, varighet og kategori.

Dette førte til at vi presiserte vår tidligere innsynsbegjæring til å gjelde innsyn i “Rapport 7” for hele etaten. Skjermdumpen under er et utdrag av dataene vi fikk oversendt fra etaten.

Ansatt	Avd	St.kat.	St. %	Brudd på	Beskrivelse av brudd	Dato
1	55393	HELSEFAG	100,00	Samlet tid per dag	Samlet dag - Verdi: 14,00 Grense: 13,00	25.05.2019
2	55510	SPL	87,00	Samlet tid per dag	Samlet dag - Verdi: 14,00 Grense: 13,00	27.01.2019
2	55510	SPL	87,00	Samlet tid per dag	Samlet dag - Verdi: 14,00	10.03.2019

Slik fikk vi innsyn i alle brudd i Sykehjemsetaten gjennom årets første åtte måneder, levert som et Excel-ark.

Excel-arket inneholdt 11 kolonner og 3220 rader med data. Hver rad representerte et brudd på arbeidsmiljøloven. Vi visste ikke helt hva vi skulle se etter, og bladde oss derfor nedover og leste ett og ett avvik. Målet var å se etter oppsiktsvekkende funn, eller identifisere mønstre i dataene.

Da vi leste avdelingslederens kommentarer om situasjonene som utløste brudd, la vi merke til at enkelte ord og uttrykk gikk igjen. Da forsto vi at årsakene til bruddene kunne telles opp ved hjelp av [Excel-formelen "SØK"](#).

Formelen gjør det mulig å søke etter ord og begreper, og programmet svarer på om dette søkeordet forekommer i materialet eller ikke.

Ved å bruke verktøyet [autofill i Excel](#) kunne vi på denne måten opprette en egen kolonne som talte opp forekomster av bestemte ord og uttrykk i alle cellene på en gang.

Ett av ordene vi testet var "forsvarlig". Vi fant at dette forekom en rekke ganger i materialet. Og ved å sjekke setningene det ble brukt i, fant vi ut at Oslos sykehjem hadde brutt arbeidsmiljøloven 699 ganger for å sikre forsvarlig helsehjelp.

Vi så også at begrepet "terminal" gikk igjen som årsaksforklaring. Et eksempel på en slik kommentar fra en ansatt var: *"Trengte fastvakt hos terminal beboer. Var ikke mulig å få tak i noen"*. Terminal er et fagbegrep for døende pasienter. Slik identifiserte vi 21 tilfeller av brudd på arbeidsmiljøloven som følge av behov for å våke over døende pasienter.

Med andre ord, Oslo kommune har organisert sine sykehjem på en slik måte at de måtte bryte arbeidsmiljøloven for å unngå at pasienter skulle dø ensomme.

Da vi undersøkte kolonnen med overskriften "brudd på", så vi at den inneholdt en rekke forhåndsdefinerte kategorier. Også dette kunne vi nyttiggjøre oss av. Ved å telle opp kategoriene "Ukentlig arbeidsfri" og "Arbeidsfri før vakt", kunne vi dokumentere at det hadde vært 453 tilfeller av at ansatte hadde fått for lite hviletid.

I denne opptellingen brukte vi et såkalt filter. Det er benevnelsen på [et verktøy i Excel-menyen](#) som man kan bruke på kolonnetitlene, og filtrere ut den informasjonen man er mest interessert i.

Ved bruken av disse metodene kunne vi også fortelle at ansatte hadde jobbet utover lovens ordinære grense på 13 timer per dag totalt 284 ganger. Vi sorterte så disse tilfellene fra størst til minst, og fant ut at enkelte hadde jobbet 17,5 timer i strekk.

Vi ønsket å finne ut hvilket sykehjem som hadde flest "forsvarlighetsbrudd". Kommunens tall var imidlertid ikke mulig å telle opp per sykehjem. Grunnen til det var at bruddene kun var listet opp med avdelingsnummer, men uten navn på sykehjemmet.

Vi ba da om innsyn i avdelingsnavnene bak hvert nummer, og fikk en PDF-fil som matchet 271 avdelingsnavn med avdelingsnumre. Dataprogrammet Adobe Acrobat Pro er velegnet til

å redigere PDF-filer. Programmet inneholder blant annet en svært enkel funksjon for eksportering av tabeller fra PDF til Excel.

Man går til filmenyen og velger eksporter til regneark. Etter å ha gjort dette, så vi at det likevel manglet en egen kolonne per sykehjem. I stedet for en egen kolonne for “Akerselva sykehjem”, stod det f.eks: “Akerselva sykehjem - avd A-4”. Vi hadde behov for en egen kolonne med bare sykehjemmene, for å kunne telle opp forekomster av forsvarlighetsbrudd per sykehjem.

Vi brukte da funksjonen [“tekst til kolonner”](#) i Excel, som man finner under “data”-fanen i menyen. Vi lagde en kopi av kolonnen som inneholdt avdelingsnavn. Så markerte vi denne kolonnen og startet “tekst til kolonner”-veiviseren. Vi valgte tegnet “-” som skilletegn. På den måten fikk vi skilt frasen “Akerselva” fra frasen “avd A-4”. Da satt vi igjen med en separat kolonne over sykehjemmenes navn. Deretter aggregerte vi brudd per hjem i ulike kategorier.

Slik fant vi ut av at Ryen helsehus var sykehjemmet der avdelingsledere flest ganger hadde oppgitt at arbeidsmiljøloven måtte brytes for å sikre forsvarlig helsehjelp.

Vi samlet funnene våre og publiserte saken:

[Sykehjem har brutt loven 700 ganger for å sikre forsvarlig helsehjelp.](#)

Ansatte ved de kommunale sykehjemmene i Oslo jobber opptil 17,5 timer i strekk og har for lite fri mellom vaktene. Det må til for å sikre forsvarlig bemanning, ifølge avdelingsledere.

Vi ba om intervju med byrådsleder Raymond Johansen (Ap), som tidligere hadde forklart brudd med at ansatte jobbet “*litt ekstra*”. Han ville ikke stille til intervju. I stedet [skrev han en kronikk](#), hvor han kritiserte vår analyse: “*NRK velger aktivt ikke å sette tallene inn i noen sammenheng.*”

Norsk Sykepleierforbund og Fagforbundet reagerte derimot kraftig på NRKs avsløringer. De mente dette dokumenterte at [sykehjemmene er underbemannet](#). Saken førte til krav fra opposisjonen om å [øke grunnbemanningen ved sykehjemmene](#).

Sykehjemsetaten innførte begrensninger på ansattes vaktbytter, og en prøveordning med flere helgevakter for å redusere antall lovbrudd.

2.16 Vi avslører skjulte tall

Vi hadde i august fått oppgitt av byrådsavdelingen til miljøbyråd Lan Marie Berg at antallet brudd på arbeidsmiljøloven i hennes etat var 557. Dette hadde vi omtalt flere ganger.

Men da vi studerte tallene igjen, oppdaget vi at det manglet tall for flere måneder i oversikten vi hadde fått innsyn i fra byrådsavdelingen.

Vi ringte direktøren i Energigjenvinningsetaten for å finne ut om de hadde tall for disse månedene. Han svarte at det var ført statistikk hver måned helt siden 2017. Før det fantes det ingen telling av AML-brudd. Vi ba om innsyn i den fullstendige statistikken. Samtidig spurte

vi byrådsavdelingen om de virkelig hadde gitt oss alle tallene de satt på. Og hvis ikke, hvorfor hadde de holdt tilbake tall?

Da vi fikk tilgang til etatens fullstendige statistikk, så vi at det riktige tallet for etatens arbeidsmiljø-lovbrudd var 730, og ikke 557 som vi hadde fått oppgitt. Da vi ba byrådsavdelingen om en forklaring, avviste de å ha gjort noe galt: *«Nei, vi har ikke holdt tilbake tall. Oversikten du fikk ble laget etter beste evne».*

Videre forklarte de: *“Da vi behandlet spørsmålet ditt om rapporterte tall på brudd på arbeidsmiljøloven, anså vi spørsmålet til å gjelde hva vi hadde fått rapportert i 2018 som del av etatsdialogen”.*

Vi undret oss over forklaringen. Hadde vi vært upresise? Vi sjekket ordlyden i vår henvendelse. Der sto det *“Hei! Jeg lurer på hvor mange rapporterte brudd på arbeidsmiljøloven som byrådsavdelingen har mottatt fra Energigjenvinningsetaten i perioden 2015 til 15. mars 2019.”*

Vi forstår den dag i dag ikke hvordan miljøbyrådens avdeling kunne misforstå denne henvendelsen.

Det skulle gå tre måneder før vi fikk innsyn i en detaljert tabell som viste alle registrerte arbeidsmiljø-lovbrudd i Energigjenvinningsetaten. Tabellen var sendt fra direktøren i Energigjenvinningsetaten og til miljøbyrådens avdeling. Oversikten var sendt byrådsavdelingen så tidlig som i februar 2019.

Miljøbyrådens avdeling hadde altså holdt tilbake dette dokumentet da de i august svarte på NRKs krav om innsyn. Da fortalte de kun om 557 brudd på arbeidsmiljøloven, selv om de satt med totaloversikten som viste 730 brudd.

Deretter hadde de unnlatt å opplyse om dokumentet i ytterligere tre måneder - selv etter at vi stilte spørsmål om de hadde holdt tilbake tall.

Da vi konfronterte byrådsavdelingen med dette, sa fungerende miljøbyråd Hanna Marcussen (MDG) at NRK uansett ikke ville fått innsyn. Årsaken var at dokumentet inneholdt informasjon om mulige lovbrudd.

Dette mente vi ikke holdt. Selv om et dokument inneholder opplysninger som er unntatt offentligheten, så er man likevel pliktig til å informere om at dokumentet faktisk finnes. Årsaken er at man skal ha mulighet til å klage på et eventuelt avslag. Måten kommunen hadde behandlet vårt innsynskrav på betydde derfor to ting: Ved å unnlate å informere om at dokumentet fantes, hadde de i praksis unntatt det offentlighet. uten å fatte et formelt vedtak. Slik hadde de også frarøvet oss retten til å klage på vedtaket. Man kan ikke klage på en beslutning man ikke vet om.

Denne formen for hemmelighold hadde vi ikke opplevd før. Vi har klaget forholdet inn til Fylkesmannen.

Men det var ikke bare overfor NRK at miljøbyrådens avdeling hadde holdt tilbake

informasjon. Arbeidstilsynet hadde, etter vår første sak om EGE-bruddene, krevd å få vite hva Berg visste. Byrådsavdelingen hadde svart at de ikke hadde *“tilfredsstillende oversikt.”*

Etter å ha vært i kontakt med Arbeidstilsynet om hemmeligholdet publiserte vi at [Berg ble varslet om 730 lovbrudd – men at hun likevel hevdet at hun ikke hadde oversikt](#)
Byråd Lan Marie Berg (MDG) ga Arbeidstilsynet beskjed om at hun manglet tilfredsstillende oversikt over lovbrudd i egen etat. Men hun hadde sittet på en detaljert oversikt i over et halvt år.

Bystyremedlemmer reagerte kraftig. Heller ikke de var klar over at Lan Marie Berg siden februar hadde sittet på en totaloversikt over arbeidsmiljølov-brudd i EGE. Både Venstre og Høyre mente dette var et soleklart brudd på byrådets informasjonsplikt overfor bystyret.

Dagen etter publiseringen bestod nesten halve bystyrets spørretime av kritiske spørsmål om byrådets hemmelighold. Høyre ville vite om Oslo hadde fått den åpenhetskulturen som byrådsleder Raymond Johansen hadde tatt til orde for i 2015. Fungerende miljøbyråd Hanna Marcussen (MDG) innrømmet at det var en glipp at NRK ikke hadde fått vite om dokumentet.

Vi mente det var viktig å legge inn en rettelse i saken vår fra august: *“NRK retter: Etter at denne saken ble publisert, har NRK fått vite at det korrekte antallet brudd som EGE visste om og rapporterte til byrådsavdelingen, var 730 brudd.”*

Hemmeligholdet skapte reaksjoner også utenfor bystyret. Kjersti Løken Stavrum, styreleder i PEN Norge, uttalte: *“[Når gravende journalister blir lurt, så blir også folk lurt.](#)”*

Flere partier vurderer å fremme mistillitsforslag mot Berg, men avventer at Kommunerevisjonen fullfører sin gransking i januar/februar 2020.

3. KONSEKVENSER

Dette prosjektet begynte med at vi så nærmere på lovbrudd i en forholdsvis liten etat i Oslo kommune, begått de siste to-tre årene.

Det endte med at vi avdekket en kvart million lovbrudd og forsømmelser helt tilbake til 2012.

Mens myndighetenes granskinger etter NRK-sakene fortsatt pågår, kan vi konstatere at Oslo kommune har begynt arbeidet med å rydde opp.

- Arbeidstilsynet har på bakgrunn av NRKs avsløringer åpnet tilsyn med Energigjenvinningsetaten og Oslo kommune sentralt. Hensikten er ifølge tilsynet *“å kontrollere hvordan byrådsavdelingen på et overordnet nivå kontrollerer og følger opp at de ulike virksomhetene i Oslo kommune etterlever arbeidstidsbestemmelsene”*.
- Kommunerevisjonen gransker miljøbyråd Lan Marie Bergs (MDG) rolle og involvering i de omfattende bruddene på arbeidstidsbestemmelsene. Også tidligere helsebyråd Tone Tellevik Dahl (Ap) blir gransket. Innen utgangen av januar 2020 skal

revisjonen levere en rapport som svarer på hvordan de to byrådene har fulgt opp arbeidstidsbrudd i kommunen, og om de har overholdt sin informasjonsplikt til bystyret.

- Kommunerevisjonen gransker også miljøbyråd Lan Marie Bergs (MDG) styring av Energigjenvinningsetatens mislykkede garderobeprosjekt.
- Opposisjonen i Oslo bystyre har flere ganger varslet mulig mistillit mot miljøbyråden, men avventer funnene i Kommunerevisjonens rapport. Den er ventet i januar 2020.
- Den sosialdemokratiske byrådslederen Raymond Johansen (Ap) har i den nye byrådserklæringen sett seg nødt til å understreke at arbeidsmiljøloven skal følges i Oslo kommune: *“Ansatte i Oslo kommune skal ha ryddige og gode arbeidsforhold i tråd med kravene i arbeidsmiljøloven og kommunens overenskomster”*.
- Også i 2012 ble det avdekket alvorlig svikt i Oslo kommunes etterlevelse av arbeidstidsbestemmelsene. Arbeidstilsynet ble den gang forsikret om at kommunen hadde ordnet opp. I høst, åtte år senere, kunne NRK avsløre at det ikke hadde var riktig. Nå har kommunen lovet at den endelig skal ta affære.
- Byrådsleder Raymond Johansen (Ap) iverksatte i januar 2020 en undersøkelse, basert på over 100 spørsmål, til alle kommunens virksomheter og hovedverneombud, for å kartlegge arbeidsforhold og arbeidstid.
- Eldrebyråd Tone Tellevik Dahl (Ap) innførte som første byråd at kartlegging/rapportering av brudd på arbeidstidsbestemmelsene blir et fast punkt på etatsstyringsmøtene.
- Norsk Sykepleierforbund mener NRKs avsløringer dokumenterer at grunnbemanningen er altfor lav ved kommunale sykehjem. Dette kan ramme kommunens pasienter og brukere, frykter forbundet.
- Flere etater har etter NRKs artikler startet kursing av ansatte og ledere for å sikre korrekt føring av arbeidstid i kommunens datasystem (GAT).
- Fast rapportering av brudd og nye rutiner for vaktbytter er innført hos Brann- og redningsetaten, Sykehjemsetaten og Energigjenvinningsetaten.
- EGE har endret vaktplaner og inngått nye avtaler med fagforeninger. Antall brudd har gått ned etter dette.
- I kjølvannet av NRKs artikler har politikere og medier flere steder i landet avdekket over 700.000 registrerte brudd på arbeidsmiljøloven. Bergen og Bærum kartlegger sine kommuner, og Arbeidstilsynet er involvert begge steder.

4 PUBLISERTE SAKER

29.08.2019	Ny søppelskandale i Oslo: Over 500 brudd på arbeidsmiljøloven (Nett)
	Ny søppelskandale i Oslo: Over 500 brudd på arbeidsmiljøloven (TV)
30.08.2019	Byråd Berg: Avviser at hun burde fortalt bystyret om 500 brudd (Nett)
	Byråd Berg: Avviser at hun burde fortalt bystyret om 500 brudd (TV)
06.09.2019	Søpppearbeidere krever millioner av Oslo kommune (Nett)
	Søpppearbeidere krever millioner av Oslo kommune (TV)
	Søpppearbeidere krever millioner av Oslo kommune (Radio)
16.09.2019	Brukte 18 millioner på nybygg som aldri ble bygget (Nett)
	Brukte 18 millioner på nybygg som aldri ble bygget (Radio)
18.09.2019	Fikk kritikk for manglende kontroll (TV)
	Fikk kritikk for manglende kontroll (TV)
20.09.2019	Krever granskning av Lan Marie Berg etter ny søppelskandale (Nett)
	Krever granskning av Lan Marie Berg etter ny søppelskandale (TV)
24.09.2019	Søppelskandalen vokser: Over 250 nye lovbrudd (Nett)
	Søppelskandalen vokser: Over 250 nye lovbrudd (Radio)
24.09.2019	Kontrollutvalget vil ha egen granskning av Lan Marie Berg (Nett)
	Kontrollutvalget vil ha egen granskning av Lan Marie Berg (TV)
25.09.2019	Lan Marie Berg ble stilt til veggs i bystyret (Nett)
	Lan Marie Berg ble stilt til veggs i bystyret (TV)
26.09.2019	Arbeidstilsynet åpnet tilsyn etter ny søppelskandale (Nett)
	Arbeidstilsynet åpnet tilsyn etter ny søppelskandale (Radio)
	Arbeidstilsynet åpnet tilsyn etter ny søppelskandale (TV)
02.10.2019	Byråd Berg bekrefter nye lovbrudd (Nett)
	Byråd Berg bekrefter nye lovbrudd (TV)
03.10.2019	Søppelskandalen i Oslo: Ledelsen hadde fullmakt til å bryte loven (Nett)
	Søppelskandalen i Oslo: Ledelsen hadde fullmakt til å bryte loven (TV)
04.10.2019	Berg visste om ulovlige avtaler uten å informere bystyret (Nett)
11.10.2019	Nye lovbrudd i alle etatene til byråd Berg: Over 15.000 lovbrudd (Nett)
	Nye lovbrudd i alle etatene til byråd Berg: Over 15.000 lovbrudd (TV)
	Nye lovbrudd i alle etatene til byråd Berg: Over 15.000 lovbrudd (TV/radio)
14.10.2019	Fagforbundet om 15.000 lovbrudd (Radio)
15.10.2019	Over 15.000 lovbrudd: Varsler flere kontroller av byråd Berg (Nett)
	Over 15.000 lovbrudd: Varsler flere kontroller av byråd Berg (TV)
	Over 15.000 lovbrudd: Varsler flere kontroller av byråd Berg (TV)
	Over 15.000 lovbrudd: Varsler flere kontroller av byråd Berg (Radio)
16.10.2019	Ny rutine: Byråd Berg skal varsles hvis journalisert ringer (Nett)
18.10.2019	Arbeidstilsynet åpner tilsyn mot Oslo kommune etter NRK-avsløring (Nett)
	Arbeidstilsynet åpner tilsyn mot Oslo kommune etter NRK-avsløring (TV)
	Arbeidstilsynet åpner tilsyn mot Oslo kommune etter NRK-avsløring (Radio)
18.10.2019	Arbeidsmiljøloven brutt over 65.000 ganger ved sykehjemmene (Nett)
	Arbeidsmiljøloven brutt over 65.000 ganger ved sykehjemmene (TV/radio)
18.10.2019	Kommunerevisjonen: Vil undersøke alle Bergs etater (Nett)
18.10.2019	Høyre vurderer mistillit mot byrådet i Oslo (TV)
19.10.2019	Skandalen i Oslo vokser- 11.00 nye brudd avdekket (Nett)
21.10.2019	Over 100.000 brudd på arbeidsmiljøloven avdekket (Nett)
	Over 100.000 brudd på arbeidsmiljøloven avdekket (TV)

21.10.2019	Veireno-sjef: - Må være pinlig for Lan Marie Berg (Nett)
	Veireno-sjef: - Må være pinlig for Lan Marie Berg (TV)
22.10.2019	Byrådet lover å rydde opp i overtidsbrudd i Oslo kommune (Nett)
	Byrådet lover å rydde opp i overtidsbrudd i Oslo kommune (Radio/TV)
	Byrådet lover å rydde opp i overtidsbrudd i Oslo kommune (TV)
22.10.2019	Nok en byråd skal granskes etter brudd på arbeidsmiljøloven (Nett)
	Nok en byråd skal granskes etter brudd på arbeidsmiljøloven (TV)
25.10.2019	Tar selvkritikk etter knusende rapport: - Det har vært en ukultur (Nett)
	Tar selvkritikk etter knusende rapport: - Det har vært en ukultur (TV)
	Tar selvkritikk etter knusende rapport: - Det har vært en ukultur (TV)
	Tar selvkritikk etter knusende rapport: - Det har vært en ukultur (Radio/TV)
25.10.2019	Slik ble loven brutt i flere år (Nett)
08.11.2019	Oslo-skandalen vokser: Over 250.000 brudd på arbeidsmiljøloven (Nett)
	Oslo-skandalen vokser: Over 250.000 brudd på arbeidsmiljøloven (TV)
11.11.2019	Arbeidstilsynet ga Oslo beskjed om å stanse lovbrudd i 2012 (Nett)
	Arbeidstilsynet ga Oslo beskjed om å stanse lovbrudd i 2012 (Radio)
	Arbeidstilsynet ga Oslo beskjed om å stanse lovbrudd i 2012 (TV)
12.11.2019	De fleste større bedrifter bryter arbeidsmiljøloven hver dag (Nett)
	De fleste større bedrifter bryter arbeidsmiljøloven hver dag (Radio)
18.11.2019	Veireno-saken skal opp i Høyesterett (Nett)
	Veireno-saken skal opp i Høyesterett (TV)
19.11.2019	Nesten halvparten av registrerte ansettelser er midlertidige (Nett)
20.11.2019	Mener Oslo kommune har for mange midlertidige ansatte (TV)
	Mener Oslo kommune har for mange midlertidige ansatte (TV)
06.12.2019	Oslo-etat har redusert antall brudd på arbeidsmiljøloven (TV)
	Oslo-etat har redusert antall brudd på arbeidsmiljøloven (Radio)
16.12.2019	Sykehjem brutt loven 700 ganger for å sikre forsvarlig helsehjelp (Nett)
	Sykehjem brutt loven 700 ganger for å sikre forsvarlig helsehjelp (Radio)
	Sykehjem brutt loven 700 ganger for å sikre forsvarlig helsehjelp (Radio)
	Forklarer lovbrudd ved Oslos sykehjem med underbemanning (Nett)
	Forklarer lovbrudd ved Oslos sykehjem med underbemanning (TV)
	Forklarer lovbrudd ved Oslos sykehjem med underbemanning (TV)
17.12.2019	Berg ble varslet om 730 brudd - hevdet likevel hun ikke hadde oversikt (Nett)
	Berg ble varslet om 730 brudd - hevdet likevel hun ikke hadde oversikt (Radio)
	Berg ble varslet om 730 brudd - hevdet likevel hun ikke hadde oversikt (TV)
	Reagerer på Bergs hemmelighold: – Har villedet den offentlige debatten (Nett)
18.12.2019	
18.12.2019	Raymond Johansen forsvarte hardt presset byråd (Nett)
12.01.2020	Hele Oslo kommune må svare på 70 spørsmål om arbeidsmiljøloven (Nett)